

KÖZÖS FELELŐSSÉGÜNK: AZ ÁLTAL-ÉR MEGÚJÍTÁSA

Az Által-ér a Duna magyarországi felső szakaszának a Rába és a Cuhai-Bakony-ér mellett a legjelentősebb vízfolyása. Vízugyjtójét, a Tatai-medencét az elmúlt évszázadban végbement rendkívül erőteljes iparfejlesztés és urbanizáció révén, illetve az ezek okozta igen összetett környezetvédelmi problémák miatt egykor „magyar Ruhr-vidéknek” is elkeresztelték.

Az Által-ér a Vértesalja és a Bársonyos mintegy 250 méter magasságú dombvidéken ered és Pusztavám, Bokod, Oroszlány, Kecskéd, Környe, Tatabánya, Vértesszőlös, Tata, Szomód érintésével Dunaalmásnál ömlik a Dunába. Völgyében összesen mintegy 900 hektárnyi tó illetve tórendszer létesült, melyek legjelentősebbjei: a Ferencmajori-halastórendszer (335 ha), a tatai Öreg-tó (220 ha) és a Bokodi-hűtőtó (160 ha). Vízugyjtója 521 km², hossza 50 kilométer.

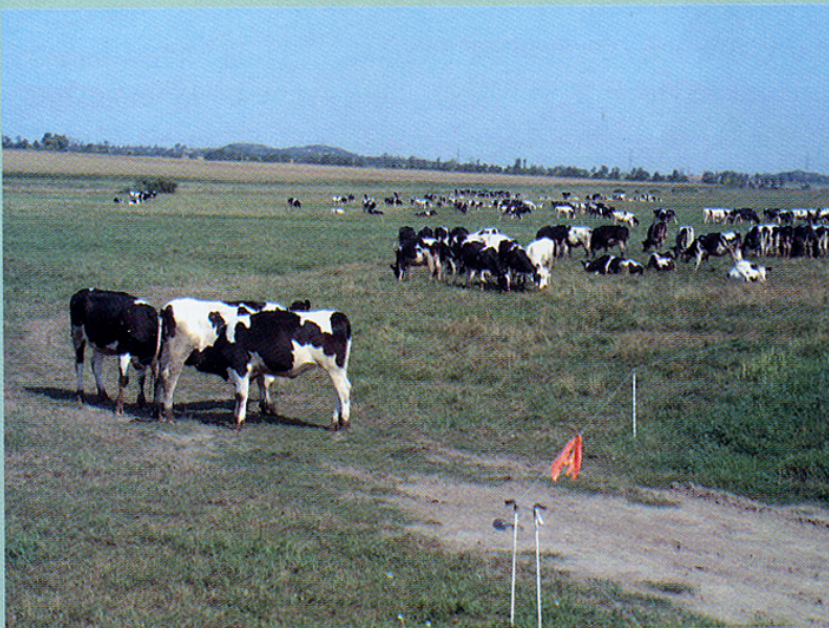
Útja néhol szinte érintetlen égerlápok, fűz-nyár ligeterdők és rétek, legelők szelíd lankái között vezet, néhol pedig ipari parkok, lakótelepek szorításában, nyílegyenesen kibetonozott mederben folytatódik. Átlagos vízhozama 0,7 m³/s, de szélsőséges esetekben elérheti a 28 m³/s értéket is. Völgyében egykor kiterjedt mocsárvilág húzódtott, a mocsarak többsége azonban a XVIII. század végére végképp eltűnt. Több, mint 40 mellékvízfolyása van, melyek közül legjelentősebb a Galla-patak és az Oroszlány-Kecskédi-vízfolyás.

Élővíz-jellege mindinkább eltűnik, hiszen természetes vízkészletét az ipari és mezőgazdasági célú vízkivételek egyre nagyobb arányban kötik le, ugyanakkor egyre jelentősebb a tisztított szennyvíz aránya (száraz időszakokban akár a 70%-ot is eléri). Mindez az Által-eret rendkívül sérülékennyé teszi, aminek ékes példája a Tatabánya és Tata közötti szakaszon minden évben bekövetkező halpusztulás.

Az Által-ér az ipari, kommunális és mezőgazdasági eredetű szennyezések következtében – a megannyi infrastrukturális beruházás és vízminőségvédelmi intézkedés ellenére is – a legtöbb vízminőségi mutató alapján szennyezettnek, illetve erősen szennyezettnek minősül.

Az Által-ér egykori vadvízországa már a múlté... A hajdan vándorló, szakadópartokkal, kanyarulatokkal tarkított medrét kiegyenesítették, hosszú szakaszokon kőszórással vagy betonburkolattal állandósították. Az összefüggő mocsaraknak, nádasoknak, parti zombékosoknak és az ártéri puhafa ligeterdőknek is csupán hírmondóit hagyták. Az Által-ér helyenként kiszélesedő völgyében napjainkban a mesterséges halastavak nyújtanak újfajta, de egyre értékesebb élőhelyet a vízhez kötődő növény- és állatfajoknak.

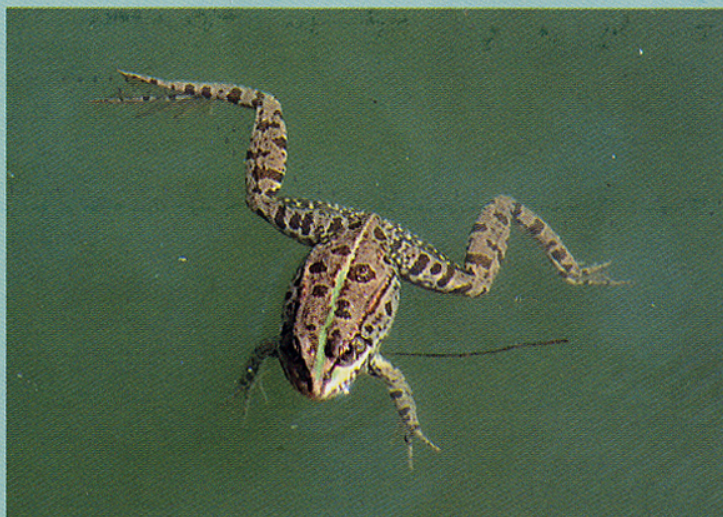
A tavakban, kisebb vízfolyásokban és a néhány éve végre ismét karsztforrásokban is bővelkedő völgy mindmáig megőrizte ökológiai folyosó-jellegét és nemzetközi híré madárvonulási útvonal-szerepét. Az Által-ér völgy Környe és Dunaalmás közötti szakaszán, mint a 2/2002. (I.23.) KÖM-FVM rendelettel kihirdetett **Fontos Érzékeny Természeti Területen** a növény- és állatvilág megőrzése érdekében elindult a természetkímélő gazdálkodás.

Az Által-ér völgye az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI tv. alapján csaknem teljes hosszában része az **Országos Ökológiai Hálózatnak** is.

Az Által-ér táplálja a Kárpát-medence egyik legfontosabb madár-gyülekezőhelyeként ismert tatai Öreg-tavat is, amelyet a többi Tata környéki vizes élőhellyel együtt ma már 1633 hektáron jegyeznek a **Ramsari Egyezményben**.

Az Által-ér vízgyűjtő mintegy 15 ezer hektárnyi országos és helyi védettségű területei között olyan **országos és európai értékek** találhatóak még, mint a Vértesi és a Gerecsei Tájvédelmi Körzet, a tatai Kálvária-domb, a Dunaalmási Kőfejtők, vagy a Vértesszőlősi Előember telep.

Az egykor gazdag halfauna ugyan a múlté, ám olykor még ma is látni a védett kurta baing, fenékjáró küllő, szivárványos ökle, vágócsík vagy tarkagéb néhány példányát. A Tatán és Dunaalmáson újrafakadó langyos és bővizű karsztforrások egyre több vízínövénynek és értékes társulásnak nyújtanak otthont.

Az Által-ér vízminőségének és ökológiai szerepének javítása érdekében szükséges intézkedések

Ahhoz, hogy az Által-ér teljes hosszában élő vízfolyás, nemzetközi rangjához méltó ökológiai folyosó lehessen, az alábbi további intézkedések sürgős és összehangolt megtételére van szükség:

- A tatabányai és tatai szennyvíztisztító telepek, valamint az oroslányi, tatabányai és környei ipari parkok, telephelyek üzembiztonságának növelése
- A még mindig kb. 20%-ban csatornázatlan ingatlanok szennyvízcsatorna-hálózatra kötése valamennyi településen
- Az Által-ér medrének, partjai természetes állapotának visszaállítása, a part menti vizes élőhelyek helyreállítása főként a Tatabánya-Vértesszőlős-Tata 10 kilométeres szakaszon
- A vízgyűjtő 30 ezer hektáros mezőgazdasági területén a vegyszer felhasználás minimalizálása, ennek érdekében a környezetkímélő mezőgazdálkodás további elterjesztése
- A hígrágyás állattartási technológia mielőbbi megszüntetése Környén és Vértesszőlősön
- A vízfolyások közvetlen szennyezőforrásainak azonnali felszámolása, főként Oroszlányban, Környén, Tatabányán és Tatán
- Az illegális hulladéklerakók kialakulásának további megelőzése, a települési hulladékgazdálkodás fejlesztése az egész térségben
- A vízminőség-védelmi és ökológiai célból szükséges biológiai szűrőmezők megvalósítása: Kecskédnél (5 ha), Környénél (10 ha), Tatabányánál (33 ha) és Tatánál (20 ha)
- A helyes gazdálkodási gyakorlat elősegítése az Által-ér mente Fontos Érzékeny Természeti Területen (Környe és Dunaalmás között)
- A NATURA 2000 és a Ramsari Egyezmény elvárásainak megfelelő optimális földhasználat kialakítása az Által-ér alsó völgyében (Tata, Naszály, Szomód határában)
- A horgászat és halászat tápanyagterhelő hatásainak csökkentése a Bokodi és Bánhidai hűtőtavakon, a tatai Derítő-tavon és Öreg-tavon
- Általános iskolák és civil szervezetek csatlakozása a „Fogadj örökbe egy patakot!” akcióhoz

Környezettudományi
Központ

Kiadja:

Felelős kiadó:

dr. Éri Vilma és dr. Kovács György Zoltán

Írta:

Musicz László

Szerkesztette:

dr. Laczó Ferenc

Fotó:

Musicz László, Riezing Norbert és Varga Norbert

A kiadvány megjelenését támogatta:

a Közép- és Kelet-Európai Regionális Környezetvédelmi Központ
(The Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe)
Duna II. Pályázati Programja,
valamint a

Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
Agrárstruktúra- és Vidékfejlesztési Operatív Programja (AVOP).